

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Магдалена Костова-Панайотова,

член на научно жури в конкурс за присъждане на образователната и научна степен доктор по научна специалност 3.5 Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Журналистически жанрове)

Кандидат № 1.

Росица Светлозарова Славова

В конкурса за присъждане на образователната и научната степен „доктор” по шифър 3.5 Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Журналистически жанрове) е подал документи единствен кандидат – Росица Славова. В този конкурс кандидатката участва с дисертационен труд на тема „Трансформации и конвергенция на журналистическите жанрови форми в онлайн медиите” с общ обем 268 стр. (което е над средния дисертационен обем) и библиография от 133 заглавия.

Структурата на дисертационния труд се състои от 3 глави, първата от които се насочва към дефиниране на понятието жанр и на спецификите му в журналистическата сфера, към комуникативната му функция и трансформациите на журналистическите форми по отношение на времето и средата и във връзка с обновлението и адаптацията на жанровете към новите комуникативни реалности. Тук авторката осмисля различни дефиниции на понятието (във връзка с медийната му специфика), осмисля съвременната жанрова теория и различните критически отправни точки към жанровата концепция, и обобщава много критически дефиниции във връзка с различните сфери на изследване. Дисертантката извежда водещите принципи за определяне на това що е жанр в медиите по един прегледен и разпознаваем начин. Дефинират се понятията съдържание, функция, форма и цел, като едновременно с това се извеждат особеностите на жанровете, поставени в новата онлайн среда, в която новият тип потребител изисква и нови жанрови форми.

Проследена е и критическата категориалност на традиционните журналистически жанрове по групи - в зависимост от гледните точки за тяхното разпределение.

Добро впечатление прави, че дисертантката познава и системно в хода на разработката си полага българската традиция и публикациите на специалистите по медийни жанрове на фона на общия теоретичен преглед.

Приемайки делението *информационни - интерпретативни жанрове*, в тази глава дисертантката накратко извежда особеностите на традиционните жанрови единици като *хроника, информационна бележка, проблемна кореспонденция* и т.н. От изследването Росица Славова изключва художествените жанрове, както тя уговаря “защото са жанрове с елементи от литературата и не са от критично значение за журналистическата практика в онлайн медиите” (стр. 41).

В направения преглед на журналистическите жанрове дисертантката извежда характеристики, които са значими според нея за разпознаването на жанровете в уебсайтовете на телевизионната, радио и печатна медия, без да претендира за изчерпателност на обзора.

Във втора глава е разгледано влиянието на онлайн средата върху журналистическите жанрове, като Росица Славова тръгва от теорията за спецификата на онлайн средата и на дигиталните жанрове като цяло, върху които се базира и модела на самата дисертация. Извеждайки понятия като уеб страница, форум, сайт и пр., дисертантката издирва функциите на текстовете в сравнение с тези, прилагани в традиционните медии.

На фона на изясняване на целите и методите на функционалната концепция на мрежата е изведена основната функция на интернет сайта: реализация на поведение, както и медийната конвергенция като специфична характеристика на Мрежата, която обяснява новите възможности за развитие на жанровете, попадащи в нея.

В частта “Същност и особености на журналистиката в Интернет” са осмислени понятията *хипертекст, хиперлинк и хипермедия*, както и *интерактивност и интерактивна медия*. Въпреки критическото осмисляне на феномена хипертекст, не видях напр. сред ключовите изследвания книгата за на

Жерар Жьонет “Палимпсести”, която е важна по отношение на осмисляне на понятието хипертекст.

В тази втора глава са посочени и предпоставките за развитие на журналистическите жанрове в Интернет, характеристика на потребителската аудитория и на основните принципи на създаване на журналистически материал в нета в сравнение с принципите за създаване на такъв в традиционните медии. Дигиталните принципи са представени през погледа на различни изследователи, най-вече в американската и руската традиция. Еволюцията на дигиталните жанрове и възникването на кибержанровете е разгледано на фона на теоретичен модел за еволюцията на новинарския жанр. Включени са нови журналистически жанрове като *блог*, *форум*, *телеконференция*, *уеб-преглед* и др. в типологизацията на онлайн журналистиката.

Третата глава на дисертацията може да бъде наречена същинска, доколкото емпиричният материал, въз основа на който се градят наблюденията на Росица Славова, е представен основно тук.

Дисертантката уточнява предмета на изследване и някои работни дефиниции, които, според мен, е редно да бъдат уточнени в уводната част, доколкото тази трета глава е част от цялостния анализ. Така или иначе обаче, изследователската фокусира изследването си върху 65 уебсайта на традиционни печатни, радио и телевизионни медии от 10 държави, избрани по критерия – най-дълъг живот в уеб пространството и най-високо доверие сред аудиторията. Задачите, които си поставя, са свързани с проучване на специализираната литература във връзка с традиционната жанрова теория и с дигиталните жанрове – задача, която несъмнено е по-уместно да бъде изведена също в уводната част.

Следва очертаване на особеностите на основни журналистически жанрове в традиционни медии, особеностите на Интернет средата и анализиране и илюстриране на трансформираните жанрови форми в уеб сайтовете на печатните, радио медиите и телевизионните медии. Указано е, че изследването обхваща период от 3 години и че в сферата на интересите на дисертантката попадат 6 журналистически жанра, основни в журналистическите анализи както на български, така и на чуждестранни автори.

Безспорен принос на дисертацията е третата глава, която анализира подробно трансформациите и конвергенцията на така зададените основни журналистически жанрове в уебсайтовете на печатните медии. Изведени са тематичните направления, подробно е проследено наличието или отсъствието на даден жанр в домейн страницата на различните уебсайтове на печатните медии: *интернет хроника, интернет новина, интернет кореспонденция, интернет репортаж, интернет коментар, интернет интервю*. Направени са съответните изводи от анализа на трансформациите по отношение на всеки от тези отделни интернет жанрове. По-нататък анализът извежда трансформациите на някои основни журналистически жанрове в радио уебсайтовете и в телевизионните уебсайтове със съответните примери, изводи и обобщения.

В отделен раздел са систематизирани и типологизирани трансформациите на жанровете в онлайн средата като цяло. В заключителната част още един път са очертани обобщените изводи от емпиричната глава на дисертацията.

В приложенията към дисертационния труд са дадени в табличен вид използваните уебсайтове на печатни, радио и телевизионни медии в България и чужбина. Важен извод от проучването в дисертацията е, че значима предпоставка за оцеляване на медиите, освен дигитализацията е и запазване на основните им функции, жанрове и специфики, тъй като те са породени от основните потребности на човека да се развлека, образова и информира. В повечето случаи новите медийни технологии са базирани на нови научни принципи, използват други стандарти и налагат промяна в поведението на журналистите и аудиторията едновременно, т.е. променят контекста, реалностите, създават нов език и други, непознати форми за поведение и от тази гледна точка, запазването на основните функции на медията става доста проблематично.

Като цяло представената дисертация заявява себе си като сериозно, приносно и задълбочено изследване по една гранична и недокрай разработена проблематика като тази на функционирането на журналистическите жанрове в интернет пространството. Такъв подробен анализ липсва в българската журналистическа наука и този текст е безспорен принос.

Подобно изследване би могло да бъде отправна точка за осмисляне на много въпроси, свързани с темата за дигиталните жанрове в медиите, за онлайн журналистиката и интерактивните функции на журналистическите жанрове в новата интернет среда.

Други научни приноси на дисертацията са изведените основни характеристики на трансформациите на журналистическите жанрове в Интернет. Дисертацията представя и унифицирана дигитална рамка на журналистическите материали. Проучването извежда в табличен вид интерактивните функционални елементи.

Бележките ми по отношение на работата са главно структурни и формални. Структурни - по отношение на мястото на някои основни елементи, свързани със задачите, целите и теоретичната база на изследването, както и формални, свързани с оформлението на библиографията, с липсата на някои от цитираните източници в текста на дисертацията и с множеството правописни и печатни грешки, които са фрапиращи, защото са от най-различен тип: граматически - “двама участника” (стр. 100), “да гарантира процесът” (стр. 99), “по отделно” (стр.94), или пък неясни изречения (стр. 144), частично повтарящи се отправки (за блога 144 – 148 стр.) и др.

Трябва да отбележа, че прави впечатление добросъвестността и систематичността в събирането, обработването и анализирането на данните от количественото и качествено изследване, една прецизност към детайла, която лесно може да бъде уловена в цялата дисертация. От моя гледна точка обаче, трудът като цяло страда най-вече от многократното „започване отначало”. Това е наглед само структурен, но на практика и съдържателен проблем. В стремежа си да следва или историческия ред, или конкретна схема, докторантката многократно изоставя собствени идеи, включително интересни и заслужаващи внимание именно в перспективата на основното изследователско търсене. Систематизациите, които се вземат като база за очертаване на медийните развития, невинаги са винаги еднозначно мотивирани.

Авторефератът на дисертацията отразява точно и подробно съдържанието ѝ. Приносите са формулирани коректно и кореспондират с качествата на текста.

Заклучение

Изказаните по-горе съображения, взети в тяхната съвкупност, ми дават основание да оценя рецензирания труд като самостоятелно изследване с редица достойнства.

Според Чл. 71. (1) от “Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски” “Рецензиите и становищата завършват с положителна или отрицателна оценка”. В този смисъл държа да подчертая, че единственият кандидат в конкурса за присъждане на образователната и научна степен «доктор» по научна специалност 3.5 Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Журналистически жанрове) е представила научно изследване, което е приносно и значимо и говори за достатъчен научен потенциал. Затова убедено предлагам на научното жури да присъди образователната и научната степен „доктор” на Росица Светлозарова Славова.

Член на журито:

Проф.. д-р Магдалена Костова-Панайотова

30 май 2012 г.

София